

KIRUNA KOMMUN

Dokumenttyp	Strategi
Dokumentansvarig	Tekniska Verken i Kiruna AB
Upprättad	2019-04-11
Antagen	Kf 1995-10-16, § 283
Senast reviderad	Kf 2019-06-10, §46
Dokumentet gäller för	Kiruna kommun

Avfallsplan 2019 – 2022

Avfallsplan Kiruna kommun 2019 - 2022

Sammanfattning

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter.

Kommunens avfallsplan är ett viktigt verktyg för att långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen för att bli en del av och bidra till det hållbara samhället.

Syftet med denna avfallsplan är att få ett tydligt gemensamt styrdokument som långsiktigt styr avfallshanteringen i riktning mot ett hållbart samhälle.

Kommunen vill under de närmaste fyra åren arbeta med förbättringar inom fem målområden. Målområdena sätter riktningen för det arbete som behöver ske avseende avfall. Inom varje målområde finns mer preciserade mål samt aktiviteter för att uppnå målen:

1. Från avfall till resurs

Målområdet innefattar utsortering av matavfall och förbättrad utsortering av förpackningar och returpapper. Mängderna avfall som deponeras och förbränns ska minska till förmån för återvinning och återanvändning.

2. God service i hela kommunen

Målområdet innefattar god infrastruktur för fastighetsnära insamling i nya Kiruna centrum och förbättrad service i byarna. Servicen för att lämna farligt avfall ska öka.

3. Långsiktigt hållbar och ändamålsenlig infrastruktur

Målområdet innefattar att planera för framtida värmeförsörjning och utveckla avfallsförbränningen i Kiruna. En ändamålsenlig avfallsanläggning behöver planeras för och byggas upp. I planer och bygglov behöver krav ställas på utrymmen och infrastruktur för fastighetsnära insamling i kommunen.

4. Minskad miljöpåverkan

Målområdet innefattar att öka återanvändningen av produkter och material, att minska mängden farligt avfall i restavfallet, att riskklassa nedlagda deponier och att minska tallrikssvinnet.

5. Förebygga nedskräpning

Målområdet innefattar att nedskräpning i kommunen ska minska.

Sammantaget kan konstateras att Kiruna står inför betydande utmaningar kommande år. Avfallshanteringen kommer utvecklas och förbättras för att miljöpåverkan ska minska, exempelvis genom att införa utsortering av matavfall. För att förbättra sorteringen kommer fastighetsnära insamling av

förpackningar och returpapper införs och erbjudas för flerfamiljshushåll och verksamheter.

Samtidigt kommer avfallsförbränningen läggas ned vilket kräver planering och åtgärder för det avfall som tidigare behandlats genom förbränning. Mängderna brännbart som mellanlagras från externa aktörer kommer minska, men andra avfallsslag kan öka ifråga om mängd och antal fraktioner i och med ökad sortering. Avfallsanläggningens placering kommer genom flytten av stadskärnan komma närmare Kiruna centrum vilket innebär särskilda utmaningar.

Innehåll

1	INLEDNING	5
2	SYFTE	5
3	ORDLISTA	5
4	MÅL OCH AKTIVITETER	5
4.1	Grund för framtagande av mål	5
4.2	Läsanvisning och målstruktur	6
4.3	Målområde 1: Från avfall till resurs	8
4.4	Målområde 2: God service i hela kommunen.....	9
4.5	Målområde 3: Långsiktigt hållbar och ändamålsenlig infrastruktur	12
4.6	Målområde 4: Minskad miljöpåverkan	14
4.7	Målområde 5: Förebygga nedskräpning.....	16
5	BEHOV FRAMTIDA INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR.....	18
5.1	Framtida avfallsmängder och flöden.....	18
5.2	Fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper	19
5.2.1	Nya Kiruna centrum.....	19
5.2.2	Befintlig flerbostadshusbebyggelse och kommunal verksamhet	20
5.3	Insamlingssystem för mat- och restavfall	20
5.4	Insamlingssystem för farligt avfall	20
5.5	Insamlingssystem för grovavfall.....	21
5.6	Avfallsanläggning för mellanlagring och omlastning.....	22
5.7	Behandling genom förbränning	22
5.8	Behandling av matavfall	23
6	STYRMEDEL	23
6.1	Information	23
6.2	Föreskrifter och taxa.....	24
6.3	Fysisk planering.....	24
6.4	Tillsyn	26

Bilagor

Bilaga 1	Nulägesbeskrivning
Bilaga 2	Anläggningar
Bilaga 3	Nedlagda deponier
Bilaga 4	Miljökonsekvensbeskrivning
Bilaga 5	Uppföljning av mål i avfallsplan 2012 – 2018
Bilaga 6	Framtagningsprocess för nya mål och samråd

1 Inledning

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter, vilken ska antas av kommunfullmäktige.

Kommunens avfallsplan är ett viktigt verktyg för att långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen för att bli en del av och bidra till det hållbara samhället. Avfallsplanen är ett strategiskt dokument i kommunen och ett verktyg för att styra avfallshanteringen i enlighet med de nationella, regionala och lokala miljömålen. Avfallsplanen ska utgöra ett verktyg för att kommunicera behov av förändringar för att kunna möta samhällets nya krav på avfallshantering och invånarnas önskemål om förbättrad service.

2 Syfte

Syftet med denna avfallsplan är att få ett tydligt gemensamt styrdokument som långsiktigt styr avfallshanteringen i riktning mot ett hållbart samhälle.

3 Ordlista

FNI – Fastighetsnära insamling¹

TVAB – Tekniska Verken i Kiruna AB

ÅVC – Återvinningscentral för mottagande av grovavfall och farligt avfall

ÅVS – Återvinningsstation för förpackningar och returpapper

4 Mål och aktiviteter

4.1 Grund för framtagande av mål

Kiruna stad förändras kraftigt som en anpassning till gruvans verksamhet, med flytt av stadskärna och påverkan på andra viktiga samhällsfunktioner. I planen har därav en del osäkerheter för framtiden identifierats där arbete och processer just nu pågår.

Osäkerheterna berör påverkan på avfallsmängder och vart de ska behandlas som en följd av nedläggning av avfallsförbränningen i kommunen. Det berör också avfallsanläggningens framtida uppbyggnad för att tillgodose framtida

¹ Fastighetsnära insamling är en service som innebär sortering av avfall där du bor, i ett gemensamt utrymme eller i ett eget kärl i nära anslutning till bostadsfastigheten.

behov av behandling, mellanlagring och omlastning. Ett inriktningsbeslut har fattats av TVAB:s styrelse om att avfallsanläggningens placering ska vara kvar på nuvarande plats. Genom flytten av stadskärnan kommer nya Kiruna centrum och avfallsanläggningen närmare varandra vilket ställer särskilda krav på att avfallsanläggningens verksamhet inte innebär olägenhet för staden.

På nationell nivå har förordningsändringar genomförts avseende producentansvaret för förpackningar och returpapper. Det är fortfarande oklart hur de nya reglerna kommer att tolkas och tillämpas.

I arbetet med framtagande av den nya avfallsplanen har ett antal behov och utvecklingsområden identifierats utifrån bland annat avfallshierarkin, svensk lagstiftning, nationella mål, lokala och regionala mål och strategier, utveckling av avfallshantering i svenska kommuner, erfarenheter från nuvarande avfallshantering i Kiruna och diskussioner som har förts under arbetet med planen.

4.2 Läsanvisning och målstruktur

Mål och aktiviteter i denna avfallsplan presenteras i fem målområden. Processen för framtagandet av målen beskrivs i bilaga 6.

Varje målområde innehåller mål samt aktiviteter. Målområdena anger inriktningen på längre sikt och är vägledande för alla som ger upphov till avfall, såväl kommunala verksamheter som medborgare och företag. Målen anger mer konkret vad som ska uppnås. Målen består av både mätbara mål och mål som endast kan följas upp genom att följa upp om aktiviteterna är genomförda eller inte. Vid framtagande av målen har valet gjorts att målen ska ge en översiktlig förståelse och tydlig känsla för planens inriktning. För de mål som inte är mätbara har den översiktliga förståelsen för planens inriktning kombinerat med genomförande av förändringar prioriterats framför målen mätbarhet. Aktiviteterna anger hur målen ska uppnås och vad som konkret ska göras närmaste åren.

Aktiviteterna presenteras i tabellform tillsammans med ansvar för genomförandet, tillhörande tidplan och resursbehov. I tabellen anges också vilket/vilka mål respektive aktivitet bidrar till. Nedan förklaras vad som anges under respektive rubrik i tabellen.

Ansvarig anger vilka förvaltningar eller avdelningar inom kommunala bolag som berörs av aktiviteten. I de fall där frågan berör flera förvaltningar/bolag anges alla. I de fall någon är huvudansvarig för aktiviteten visas det genom att förvaltningens eller avdelningens namn är understruken i texten. Aktiviteterna ska av kommunstyrelsen, ansvariga nämnder och kommunala bolag lyftas upp och arbetas in i budgetar och verksamhetsplaner. Aktiviteterna, som är

formulerade på ett övergripande sätt konkretiseras i ansvarig förvaltnings eller bolags plan och budget genom detaljerade aktiviteter.

Tiden anges som ett specifikt årtal eller som ett tidsintervall inom vilken aktiviteten ska genomföras. Aktiviteten ska ha genomförts senast till 31 december det år som anges som slutår. För aktiviteter som avser nya arbetsätt som kommer implementeras och ingå i vanlig drift anges ett år för implementering följt av ett bindestreck för att visa att det kommer fortlöpa. Bindestrecket kan också visa att en aktivitet inte bedöms kunna slutföras inom den tid som denna plan avser utan att arbetet bedöms fortsätta in i nästa avfallsplanepериод.

Resursbehovet har delats in i tre storleksordningar i vilken varje aktivitet grupperas, se cirklar nedan.

Aktiviteterna finansieras via avfallstaxan eller med skattemedel. I tabellerna nedan anges i cirklarna (som med färg visar resursbehovet) ett **T** (=taxa) för aktiviteter som avses finansieras via avfallstaxan och ett **S** (=skatt) för aktiviteter som avses finansieras via skattemedel. Aktiviteter som innebär att kommunen/bolaget väljer att erbjuda en tjänst som inte innefattas i det kommunala renhållningsansvaret får varken skatte- eller taxefinansieras. Där behöver kommunen/bolaget ta betalt av den som nyttjar tjänsten. Dessa aktiviteter har beteckningen **M** (=marknad).

För aktiviteter som avser utredningar är resursbehovet bedömt utifrån själva genomförandet av utredningen, inte för eventuella kostnader för det utredningen kommer fram till.

VA/Renhållning är ansvarig för årlig uppföljning av avfallsplanens mål. Mål som inte är mätbara följs upp genom att utvärdera om aktiviteter som avses bidra till att uppnå målet genomförts.

4.3 Målområde 1: Från avfall till resurs

- a) Minst 70 % av allt matavfall som uppkommer² i kommunen ska samlas in för biologisk behandling senast 2022. Delmål: Minst 40 % av matavfallet som uppkommer i kommunen ska samlas in senast 2020.
- b) Renheten på insamlat matavfall ska motsvara mottagande anläggnings krav, dock minst 98 %.
- c) Mängderna förpackningar och returpapper i restavfallet ska minska och uppgå till högst 1,5 kg/hushåll och vecka³.
- d) Mängden brännbart avfall som samlas in vid återvinningscentralen i Kiruna ska minska med 10 %⁴ genom förbättrad sortering till 2021.
- e) Mängden avfall till deponi som samlas in vid återvinningscentralerna i Kiruna ska minska med 25 %⁵ genom förbättrad sortering till 2021.
- f) Framtida förbränning⁶ av restavfall och brännbart grovavfall ska sträva efter att ske med tillvaratagande av varmvatten och generering av el.

² Avser förhållandet mellan mängden matavfall som sorterats ut av hushållen jämfört med mängden som inte sorterats ut utan återfinns i restavfallet.

³ Mängden producentansvarsmaterial under 2018 var i genomsnitt 2,2 kg/hushåll och vecka i Kiruna.

⁴ Mängden brännbart grovavfall från ÅVC i Kiruna var 2012 ton under 2017 vilket motsvarar 87 kg/person.

⁵ Mängden avfall till deponi från ÅVC i Kiruna var 364 ton under 2017. Asbest inkluderas inte.

⁶ Nuvarande förbränningsanläggning kommer avvecklas och behandling av brännbart avfall kommer behöva ske utanför kommunen.

Aktiviteter för att nå målen

Aktiviteter	Ansvarig	Tidplan	Resurser	Ansluter till mål
Genomför plockanalyser på mat- och restavfall	VA/Renhållning	2020-2022		1a, 1b, 1c
Informera hushållen om matavfallsutsortering	VA/Renhållning, HR/Kommunikation (TVAB)	2019-		1a, 1b
Inför miljöstyrande taxa	VA/Renhållning	2019		1a, 1b, 1c
Inför grundavgift för samtliga fritidshus.	VA/Renhållning,	2019		1
Informera kunder på Kiruna ÅVC om återanvändning och sortering	VA/Renhållning, Kiruna Kraft	2020-		1d, 1e
Se över fraktionsindelningen på de större återvinningscentralerna och inför eventuellt "nya" fraktioner (ex. textil och byggmaterial).	VA/Renhållning Kiruna Kraft	2020-2022		1d, 1e
Planera för framtida behandling av restavfall och brännbart grovavfall.	VA/Renhållning	2021-2022		1f

4.4 Målområde 2: God service i hela kommunen

- Matavfallsinsamling ska införas i hela kommunen.
- Nya Kiruna centrum ska ha ett lättillgängligt insamlingssystem där mat- och restavfall, förpackningar och returpapper ska kunna lämnas fastighetsnära.
- Service i byarna för att lämna förpackningar, returpapper, grovavfall och farligt avfall ska öka.
- Service för hushållen att lämna farligt avfall ska öka i Kiruna.

- e) Skapa utrymmen för de kommunala förvaltningarna och Kirunabostäder för fastighetsnära insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper.

Aktiviteter för att nå målen

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Inför matavfallsinsamling för samtliga villor i hela kommunen.	VA/Renhållning	2019-2020		1a, 2a
Inför matavfallsinsamling för alla lägenheter där det är praktiskt möjligt.	VA/renhållning, Kirunabostäder, m.fl.	2019-2022		1a, 2a, 2b
Inför matavfallsinsamling i samtliga förvaltningar.	VA/Renhållning, Kirunabostäder, Kostenheten	2019-2022		1a, 2a
Antalet fritidshus ⁷ med insamling av mat- och restavfall ska öka.	VA/Renhållning	2019-2021		1a, 2b
Planer för markanvändning ex detaljplaner för nya Kiruna Centrum ska ge fysiska förutsättningar för FNI av förpackningar och returpapper. Bygglov för flerbostadshus ska alltid innefatta avfallshantering inklusive FNI av förpackningar och returpapper.	<u>Plan- och exploaterings-enheten</u> VA/Renhållning	2019-		2b
Erbjud fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper till flerbostadshus och verksamheter.	VA/Renhållning	2020-		2b, 1c,
Vid behov av ombyggnation vid kommunens förvaltningar och kommunala bostadsbolag för att möjliggöra matavfallsinsamling, ska också utrymme för förpackningar och returpapper skapas.	Alla förvaltningar, Kirunabostäder	2019-	 	2b, 1c,

⁷ Fritidshuset kan antingen ha ett eget abonnemang eller vara anslutna till gemensamhetslösningar.

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Genomför försök med kampanjhämtning av grovavfall och farligt avfall i byar ⁸ utan återvinningscentral.	VA/Renhållning	2020-2022		2c
Tydligare skyltning på ÅVC:erna, välja enhetliga begrepp i kommunen som minskar missuppfattningar.	VA/Renhållning, Kiruna Kraft	2019		1e, 1d, 2d
Erbjud fastighetsnära insamling av farligt avfall i form av batterier, ljuskällor och smått elavfall till verksamheter och flerbostadshus.	VA/Renhållning	2020		2c, 2d
Inför fastighetsnära insamling av farligt avfall i form av batterier, ljuskällor och smått elavfall i alla kommunens förvaltningar och för 40 % av lägenheterna.	Alla förvaltningar, Kirunabostäder m.fl.	2020-2022		2c, 2d
Mät antal besökare och avfallsmängder (volym om inte vikt går) kontinuerligt på samtliga ÅVC:er.	VA/Renhållning, Entreprenörer	2019-		2
Se över öppettiderna på ÅVC:erna med syfte att bättre anpassa öppettiderna till hushållens behov.	VA/Renhållning	2019		2c, 2d
För dialog med FTI om ny ÅVS i Katterjokk/Riksgränsen.	VA/Renhållning	2019		2c
För dialog med FTI i syfte att åstadkomma förbättrad städning och tömning av ÅVS:erna.	VA/Renhållning	2019		2b, 2c
Marknadsför/informera om företags rätt att lämna grovavfall och skyldighet att betala vid lämnande av sorterat avfall på ÅVC ⁹ .	VA/Renhållning	2019-		2
Se över möjligheter att erbjuda insamlingstjänster riktade till företag.	VA/Renhållning	2019		2

⁸ Tänkbara byar att testa kampanjhämtning är Masugnsbyn, Lainio, Parakka, Riksgränsen, Abisko

⁹ Gäller endast Kiruna ÅVC och Vittangi ÅVC

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Förbättra för företagare att kunna lämna farligt avfall på Kiruna ÅVC genom utökade öppettider.	VA/Renhållning (Miljöenheten)	2019-		2
Inför FNI av förpackningar och returpapper inom kommunens förvaltningar och bolag där det är praktiskt möjligt.	Alla förvaltningar, Kirunabostäder	2019-2020		2e

4.5 Målområde 3: Långsiktigt hållbar och ändamålsenlig infrastruktur

- Långsiktigt hållbar behandling och nyttiggörande av organiskt material.
- Planera framtida fjärrvärmeförsörjning och avveckla avfallsförbränningen i Kiruna.
- Bygg upp en ändamålsenlig avfallsanläggning utifrån förändringar¹⁰ i verksamheten
- Ge förutsättningar och ställ krav i planer och bygglov på utrymmen och infrastruktur för fastighetsnära insamling av mat- och restavfall, förpackningar och returpapper.

¹⁰ Förändringarna består bland annat av att avfallsförbränningsanläggningen kommer att avvecklas på sikt. Förändringarna innebär också att matavfall kommer att börja samlas in och att förpackningar och returpapper kommer börja samlas in fastighetsnära av TVAB. Det medför fler fraktioner och större mängder som behöver mellanlagras och omlastas.

Aktiviteter för att nå målen

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Utred/testa metoder för behandling av matavfall lokalt och identifiera avsättningsmöjligheter.	Kiruna Sustainability Center	2019-2021		3a
Utred/testa metoder för lokal behandling av slam från reningsverken, fett och hästgödsel. Identifiera avsättningsmöjligheter.	Kiruna Sustainability Center	2019-2021		3a
Se över hantering av latrinkärl.	VA/Renhållning	2019		3a
Planera framtida värmeförsörjning i Kiruna.	Kiruna Kraft	2019-2022		3b
Genomför behovsanalys och förbereda för utformning av avfallsanläggning i Kiruna.	Kiruna Kraft, VA/Renhållning	2019		3c
Utred och utveckla infrastrukturen för ökad återanvändning.	Kommunkontoret (Bumerangen), VA/Renhållning	2020-2022		3, 4b
Utred hur insamling av förpackningar, returpapper, grovavfall och farligt avfall ska utformas i byarna.	VA/Renhållning	2020		3
Upprusta och utöka antalet fraktioner på återvinningscentralerna i Vittangi och Karesuando.	VA/Renhållning	2020-2022		3, 2c
Se över rutiner för avstämning om föreslagen avfallslösning med VA/Renhållningsavdelning vid bygglovsförfarande.	Miljö- och byggnadsförvaltningen, VA/Renhållning	2019-	 	3d

4.6 Målområde 4: Minskad miljöpåverkan

- a) Tallrikssvinnet i kommunens förvaltningar ska uppgå till högst 15 g/portion¹¹.
- b) Ökad återanvändning av produkter och material.
- c) Mängden farligt avfall¹² i restavfallet ska inte överstiga 15 gram/hushåll och vecka.
- d) Riskklassning av nedlagda deponier¹³ och framtagande av åtgärds- och kontrollprogram vid behov.

Aktiviteter för att nå målen

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Skapa arbetsrutiner i samtliga kök med syfte att minska förvaltningarnas matsvinn.	Kultur- och utbildningsförvaltningen, Socialförvaltningen, Övriga förvaltningar	2019-		4, 4a
Informera och motivera skolbarn om miljövinster med minskat matsvinn.	Kultur- och utbildningsförvaltningen	2019-		4a
Mät tallrikssvinnet under minst 4 veckor per år i samtliga kök och serveringar.	Kultur- och utbildningsförvaltningen, Socialförvaltningen, Övriga förvaltningar	2019-		4a
Utveckla Bumerangens verksamhet för ökad återanvändning och försäljning.	Kommunkontoret (Bumerangen)	2019-		3, 4b

¹¹ Vid stickprovsmätningar i skolverksamheten var tallrikssvinnet 12-15g/portion i Kiruna under 2017.

¹² Avser farligt avfall inklusive elavfall och batterier. Medelvärde av mängden farligt avfall i plockanalyser utförda i Kiruna 2018 för både småhus och flerbostadshus är 33 gram per hushåll och vecka. Medelvärde av mängden farligt avfall i sorterat restavfall är 20 gram per hushåll och vecka för både småhus och flerbostadshus, enligt sammanställning av plockanalyser från olika kommuner i Sverige, Avfall Sverige Rapport 2016:28.

¹³ Avser de nedlagda deponierna i Övre Soppero, Karesuando, Vittangi, Svappavaara och Kasen.

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Informera om och marknadsför Bumerangens verksamhet.	Kommunkontoret (Bumerangen), VA/Renhållning	2019-		4b
Skapa förutsättningar för återanvändning/försäljning av byggmaterial i kommunen.	VA/Renhållning, Kommunkontoret (Bumerangen)	2019-2020		4b
Utveckla arbetssättet för att möjliggöra ökad återanvändning inom och mellan kommunens förvaltningar och bolag.	Kommunkontoret (Bumerangen)	2019-2020		4b
Utveckla samarbetet med lanthandlare/butiker avseende insamling av smått, farligt avfall så som batterier, ljuskällor och smått elavfall.	VA/Renhållning	2020		4c
Informera hushållen årligen om sortering av och avlämningsmöjligheter för farligt avfall.	VA/Renhållning, HR/Kommunikation (TVAB)	2019-		4c
Förbättra hanteringen av farligt avfall på ÅVC:erna.	VA/Renhållning	2019-2020		4c
Riskklassa och eventuellt ta fram åtgärds- och kontrollprogram för deponierna i Övre Soppero, Karesuando, Vittangi och Svappavaara. Inventera deponin Kasen ytterligare.	Miljö- och byggnadsförvaltningen, Kommunkontoret, Tekniska Verken	2019-2022		4d
Upprätta provtagningsprogram och genomför provtagningar vid Jukkasjärvi gamla deponi.	Miljö- och byggnadsförvaltningen	2020-2022		4d

4.7 Målområde 5: Förebygga nedskräpning

- a) Nedskräpningen i kommunen ska minska¹⁴.

Aktiviteter för att nå målen

¹⁴ Målet följs upp genom att bedöma om aktiviteterna är genomförda.

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Inventera och identifiera problem relaterade till nedskräpning som grund för framtagande av handlingsplan för nedskräpning.	Gata/Fritid	2019-2020		5
Förbättra möjligheterna att rapportera in nedskräpning.	Miljö- och byggnadsförvaltningen	2019		5a
Mät och följ upp kostnader för nedskräpning.	Gata/Fritid	2020-		5
För statistik över antalet klagomål på nedskräpning vid rastplatser och fjällparkeringar.	Gata/Fritid	2019-		5a
Se över avfallshanteringens utformning vid rastplatser.	Gata/Fritid	2020-2021		5a
Se över tömningsintervaller vid rastplatser och i fjällvärlden under högsäsong.	VA/Renhållning	2019		5a
Vidareutveckla/förbättra informationen på allmänna platser och kommunala rastplatser om avfallshantering och nedskräpning.	Gata/Fritid, HR/Kommunikation (TVAB)	2021-2022		5a
Iordningställ 3-4 rastplatser med god avfallshantering. Samverka med Trafikverket.	Plan- och exploateringsavdelningen, Gata/Fritid	2022		5a
Bygg vidare på konceptet "Rena Fjäll" ¹⁵ i östra kommundelen och till stugföreningar	VA/Renhållning	2020-2021		5a
Genomför informationskampanjer årligen om nedskräpning.	Gata/Fritid, HR/Kommunikation (TVAB)	2020-		5a

¹⁵ "Rena Fjäll" är ett projekt som avser insamling av förpackningar och returpapper. Projektet är ett initiativ på grund av att Förpacknings- och Tidningsinsamlingen AB inte velat etablera återvinningsstationer i fjällvärlden. Tekniska Verken administrerar projektet och har avtal med olika turistanläggningar i fjällvärlden. Avtalen innefattar containerhyring och tömning. Respektive anläggning får själva bestämma vilka fraktioner de vill ha, samt sköta tillsyn och beställning av tömning.

Aktiviteter	Ansvarig	Årtal	Resurser	Ansluter till mål
Utveckla samarbete med turistföretag och organisationer för att informera om och agera mot nedskräpning.	Gata/Fritid	2020-		5a
Ökade möjligheter för avlämnade av avfall för turister.	VA/Renhållning	2020-2022		5a
Arbeta aktivt med miljöfrågor i förskolan och skolan (ex. enligt Grön Flagg ¹⁶)	Kultur- och Utbildningsförvaltningen,	2019-		1, 4, 5
Information och diskussion om avfallsfrågor, nedskräpning, klotter och skadegörelse ska erbjudas till alla elever i årskurs 3 och 8 samt ungdomsrådet.	Kultur- och Utbildningsförvaltningen, Gata/Fritid, VA/Renhållning	2020-		5a
Alla förskolor och skolor deltar årligen i skräpplockaraktiviteter.	Kultur- och Utbildningsförvaltningen	2019-		5a

5 Behov framtida insamlingsystem och anläggningar

5.1 Framtida avfallsmängder och flöden

De senaste åren har en svag minskning av antalet invånare i kommunen skett, men mellan 2011 och 2014 skedde en svag ökning av antalet invånare. Befolkningsförändringarna är inte av den storleksordning att det kan antas påverka mängden hushållsavfall märkbart under de närmaste åren.

Vid införande av matavfallsutsortering kommer ett nytt avfallsflöde uppstå, matavfall, samtidigt som det brännbara hushållsavfallet minskar. Insamling av matavfall startar under 2019 och mängden som samlas in beräknas öka

¹⁶ Grön Flagg är Håll Sverige Rents program för lärare och pedagoger att väcka upptäckarglädje avseende hållbarhetsfrågor hos barn och unga.

med 350 ton per år fram till 2022. Motsvarande minskning av brännbart avfall antas ske.

Utbyggnad av fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper i flerbostadshus och kommunala verksamheter beräknas ge minskad mängd restavfall och ökad mängd förpackningar och returpapper.

Antal grovavfallsfraktioner förväntas öka på återvinningscentralerna för att möjliggöra förbättrad sortering och ökad återvinning.

Förbättrad infrastruktur för att möjliggöra ökad återanvändning kan innebära något minskade avfallsflöden. Systemet för insamling av återanvändningsbart kan med fördel förläggas på Kiruna återvinningscentral.

Mängderna bygg- och rivningsavfall förväntas öka till följd av flytt av centrum. Fram till 2022 finns varje år nyexploatering planerad i nya Kiruna Centrum, likaså rivning/flytt av hus och annan infrastruktur. Flytten av centrum kommer att pågå under en tidsperiod av 10-15 år. Bygg- och rivningsavfallet tros kunna variera kraftigt mellan åren.

Till följd av exploatering av nya områden kan mängderna förorenad jord komma att öka.

5.2 Fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper

5.2.1 Nya Kiruna centrum

I nya Kiruna centrum finns unika möjligheter att skapa goda förutsättningar för ett väl fungerande insamlingsystem och möjligheter till återanvändning.

I översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen för Kiruna centrum framgår att vid den fysiska planeringen ska man underlätta för människor att källsortera sitt avfall både i sin bostad, på arbetet och på övriga allmänna platser. I översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen för Kiruna centrum framgår vidare att kommunen vid planering ska medverka till att hitta platser för producenternas förpackningar och returpapper. Anläggningarna ska utformas så att de är tilltalande samt pedagogiskt och praktiskt väl fungerande.

Utvecklingsplanen för Kiruna är antagen av en bred majoritet i Kiruna och lyfter fram ambitionerna om ett hållbart resursutnyttjande och vikten och möjligheten avseende att tillvarata, återanvända och återvinna.

En utredning¹⁷ har genomförts för att belysa framtida insamlingslösningar för mat- och restavfall, förpackningar och returpapper. I utredningen rekommenderas att kommunen väljer en insamlingslösning för nya Kiruna centrum med separata behållare alternativt underjordsbehållare. Systemen uppvisar goda förutsättningar för högt sorteringsutbyte och god renhet på insamlat material. Insamlingslösningen bör utformas så att det innebär hög servicenivå (vara fastighetsnära) i centrum. Något formellt beslut om inriktningen med fastighetsnära insamling har inte fattats.

Insamlingen kan kompletteras med insamlingslösningar för smått elavfall, batterier och ljuskällor och möjligheter för att återanvända produkter.

5.2.2 Befintlig flerbostadshusbebyggelse och kommunal verksamhet

Fastighetsnära insamling i kärl eller i underjordsbehållare av förpackningar och returpapper byggs ut i befintlig lägenhetsbebyggelse och för den egna kommunala verksamheten under kommande år. Miljöbodas/utrymmen för kärlen kommer behöva skapas alternativt behöver stationer med underjordsbehållare installeras.

5.3 Insamlingssystem för mat- och restavfall

I november 2017 har kommunfullmäktige beslutat om att införa insamling av matavfall i separata kärl. Insamlingen planeras att införas etappvis, med start under 2019. Fullt utbyggd insamling kommer göra att tillvaratagandet av matavfall som resurs kommer att öka kraftigt i kommunen. I etapp 1 planeras införandet ske för verksamheter och villor i Kiruna tätort för att utökas och omfatta villor i hela kommunen. Insamlingen vid flerbostadshus byggs ut kontinuerligt för att till 2022 kunna omfatta samtliga flerbostadshus där det är praktiskt möjligt.

5.4 Insamlingssystem för farligt avfall

Service och insamlingssystemet för farligt avfall behöver utvecklas och förbättras för att ge bättre förutsättningar för invånarna att kunna lämna farligt avfall. Plockanalysresultat från 2018 visar att andelen farligt avfall i restavfallet i medeltal ligger över riksgenomsnittet.

Insamlingen av farligt avfall i byarna sker på ÅVC:erna, vilket innebär att möjligheterna att lämna farligt avfall är begränsade till ÅVC:ernas öppettider. Förbättrade öppettider ger ökad möjlighet till avlämnande av farligt avfall på ÅVC:erna och gynnar och förbättrar samtidigt servicen också för grovavfallet.

¹⁷ Alternativa insamlingslösningar för avfall i Kiruna, Miljö & Avfallsbyrån AB, 2016

Utöver ÅVC:erna kan ljuskällor och batterier samlas in i låsta behållare som går att sätta upp utomhus. Behållare för ljuskällor och batterier finns uppsatta vid affärer i Kiruna tätort. Insamlingsplatser och rutiner för tömning av batteriholkar och för ljuskällor behöver ses över. Insamlingen behöver också utökas till fler platser i kommunen och kan ske genom samarbete med exempelvis butiker både i tätorten och på landsbygden.

5.5 Insamlingssystem för grovavfall

Service och insamlingssystemet för grovavfall behöver utvecklas och förbättras, speciellt i byarna där ÅVC:erna är små till ytan och där containrar och anläggningar är i dåligt skick. ÅVC:erna i byarna har idag mycket begränsade öppettider och flertalet ÅVC:er har öppet enbart under kontorstider när många människor arbetar.

ÅVC:erna är kommunens ”ansikte” mot invånarna. En väl skött och väl fungerande ÅVC bygger förtroende för kommunens insamlingssystem av avfall. ÅVC:erna fyller också en viktig funktion som kontaktyta mellan invånare och avfallsverksamheten.

Grovavfallinsamlingen i byarna bör utformas för att erbjuda invånarna en god och kostnadseffektiv service. För att uppnå detta finns olika sätt att utforma insamlingen, exempelvis genom fortsatt stationära ÅVC:er, genom mobila insamlingslösningar eller genom en kombination mellan dessa. Insamlingen kan också ske fastighetsnära, men detta är normalt kostsamt.

För att veta mer om förutsättningarna i kommunen för att utveckla grovavfallsinsamlingen bör statistik avseende hur mycket avfall som samlas in och hur många besökare respektive anläggning har, fortsätta att samlas in och utvecklas. På vilka platser i kommunen insamlingen bäst sker bör ses över för att erbjuda så god och kostnadseffektiv service som möjligt. Antalet fraktioner som samlas in i byarna idag är begränsade och kan eventuellt utökas exempelvis med en fraktion för trä. Öppettiderna bör anpassas till hushållens behov.

Insamling av grovavfall bör fortsatt vara utformad så att företag erbjuds möjligheter att lämna grovavfall på några ÅVC:er i kommunen mot avgift. Ett aktivt arbete behövs dock för att få fler företag att betala för sig, då det är en stor andel företag som idag inte betalar.

Återvinningscentralerna är också naturliga platser för insamling av återanvändningsbart material och produkter som genom samarbeten med privata aktörer eller genom kommunala initiativ kan säljas vidare.

5.6 Avfallsanläggning för mellanlagring och omlastning

Nedläggningen av avfallsförbränningen kan komma att kräva en förändrad och utökad infrastruktur för mellanlagring och omlastning av avfall på avfallsanläggningen. Avfallsförbränningens nedläggning kan komma att innebära ökade materialflöden som ska passera Kiruna avfallsanläggning, vilket också kommer öka antalet transporter till och från anläggningen. Mängderna brännbart som mellanlagras från externa aktörer kommer dock minska.

Antalet fraktioner kommer utökas, dels genom införande av matavfallsinsamling och mer fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper men det krävs också att det finns en flexibilitet avseende nya avfallsslag varefter sortering och återvinning av olika materialslag utvecklas.

TVAB:s styrelse har tagit beslut om att avfallsanläggningens placering kommer att vara kvar på befintlig plats, vilket innebär att den således kommer ligga nära nya Kiruna centrum. Om mat- och restavfall ska hanteras på avfallsanläggningen kommer detta innebära att hanteringen behöver planeras för att inte störa eller ge upphov till olägenheter. För exempelvis matavfall och restavfall behöver omlastning och mellanlagring planeras för att hanteringen inte ska ge upphov till lukt och dra till sig skadedjur. Buller, risk för damning och att beakta risker avseende brand är andra aspekter att ta hänsyn till vid planering av anläggningen och i hanteringen av material.

Insamling fastighetsnära av förpackningar och returpapper ökar mängden av dessa materialslag som behöver omlastas. För att upprätthålla god materialkvalitet och förhindra spridning av lättare materialslag krävs väderskyddad omlastning för vissa av dessa materialslag.

5.7 Behandling genom förbränning

Den avfallsförbränningsanläggning som finns i kommunen idag kommer att avvecklas på sikt. Nedläggning av förbränningsanläggningen beräknas ske inom en 2-5-årsperiod.

Ett inriktningsbeslut har tagits i TVAB:s styrelse om att avveckla avfallsförbränningen. Kiruna kraft tillsammans med LKAB arbetar aktivt med frågan avseende värmeförsörjning av Kiruna, som i första hand planeras ske genom nyttjande av spillvärme från LKAB.

Efter att avfallsförbränning i Kiruna har avvecklats behöver behandling av restavfall och brännbart grovavfall handlas upp för att kunna ske utanför kommunen. Hushållsavfallet som bränns utgör idag ca 6 000 ton/år och grovavfall som förbränns utgör ca 2 500 ton/år. Med utsortering av matavfall och bättre utsortering av förpackningar och returpapper kan mängderna

minska, men behovet av förbränning som behandlingsmetod kommer alltid att finnas kvar för en del av avfallet.

Nuvarande avfallspanna tar idag emot strax under 70 000 ton/år från framförallt svenska och norska kommuner. Även om den avfallsmängd som uppkommer inom den kommunala renhållningen i framtiden är mindre än idag, tack vare förbättrad utsortering, kommer det bli konkurrens med det avfall som idag skickas till Kirunas avfallsförbränning.

I regionen finns förbränningsanläggningar för avfall i Boden och Umeå. I Tromsø byggdes en avfallsförbränningsanläggning som togs i drift i december 2016 med tillåten kapacitet på 56 000 ton.

En utredning avseende förbränning i framtiden ur ett avfallsbehandlingsperspektiv behövs. Utredningen bör fokusera på att belysa konsekvenser och möjligheter för Kiruna avseende behandling av restavfall och brännbart grovavfall efter att avfallsförbränningen avvecklats. Utredningen bör också belysa hur stor del av det avfall som förbränns idag som istället kan behandlas genom materialåtervinning.

5.8 Behandling av matavfall

Vid införande av matavfallsinsamling kommer behovet av att behandla matavfallet och avsätta produkten att uppstå. För att miljönyttan med systemet ska bli god är det av stor betydelse vilken behandling som matavfallet genomgår och hur jorden/biogödslet tas tillvara. Närmaste behandlingsanläggningarna finns idag i Boden och Luleå. Ett annat alternativ är att skapa behandlingskapacitet lokalt för produktion av jord för att använda framförallt till anläggningsändamål. I kommunen finns exempelvis behov av jord för täckning av gråbergstippar. Möjligheter till behandling lokalt av matavfallet behöver utredas närmare. Behandling av matavfallet planeras till en början handlas upp och ske utanför kommunen.

6 Styrmedel

Här beskrivs de styrmedel som kommer att användas för att bidra till att uppnå målen och genomföra aktiviteterna.

6.1 Information

Under de senaste åren har informationskampanjer och kontinuerlig information om framförallt farligt avfall och senaste året om matavfall genomförts. En undersökning har utförts om kunskapsnivån avseende vad farligt avfall är, vilken visar att kunskapsnivån är relativt hög.

Information är ett viktigt styrmedel. Avfallshanteringen och enskilda individers deltagande är viktigt för att uppnå resultat vilket också innebär att en förståelse behövs om varför det är viktigt att sortera och rent praktisk information avseende hur det ska gå till. De förändringar som kommer genomföras under perioden kräver framförhållning och genomförande av olika informationsinsatser. Information löpande genom olika kanaler och information med varierat fokus behövs för att hela tiden fånga upp de som inte redan har kunskap eller vet hur avfallshanteringen i kommunen är uppbyggd.

Eftersom avfallsförbränning har funnits i kommunen under lång tid finns en villfarelse hos delar av befolkningen om att material främst ska lämnas till förbränning framför materialåtervinning för att producera värme till kirunaborna. Förståelsen avseende de miljömässiga fördelarna med materialåtervinning framför förbränning behöver öka i kommunen.

6.2 Föreskrifter och taxa

I samband med att införande av matavfallsinsamling planerats har nya föreskrifter tagits fram som innefattar matavfallsinsamling och är uppdaterade till nuvarande lagstiftning.

Ett arbete med ny avfallstaxa som är anpassad till insamling av matavfall har genomförts under 2018. Avfallstaxan föreslogs innebära obligatorisk utsortering av matavfall och innebära en miljöstyrning för att invånarna ska välja mindre kärl och i större utsträckning sortera ut större andel av förpackningar och returpapper. Ny taxekonstruktion antogs av kommunfullmäktige 2018-12-10, § 138 och började gälla från 1 januari 2019. Avfallstaxan revideras varje år och antas av kommunfullmäktige.

6.3 Fysisk planering

Kiruna kommun är en kommun i förändring, där driften av gruvan påverkar bebyggelsen i Kiruna. Arbete att flytta centrum pågår.

Kiruna kommuns nya översiktsplan ”Översiktsplan 2018” har varit utställd för granskning och förväntas beslutas under 2018. Resurshushållning, återvinning och att mängden avfall ska minska genom att förebygga och återanvända lyfts fram i planen. I planen finns mark reserverad för nuvarande placering av avfallsanläggningen men även för en alternativ placering ca 4 km norr om Kiruna. Det möjliggör eventuell flytt av avfallsanläggningen längre bort från nya Kiruna centrum och bebyggelse.

Utöver översiktsplanen finns tre stycken fördjupade översiktsplaner framtagna:

- **Fördjupad översiktsplan för Kiruna centralort, 2014**
Vid framtagandet av planen har hänsyn tagits till den vid tillfället

gällande avfallsplanen. I översiktsplanen lyfts en hållbar infrastruktur fram och vikten av att det finns plats för källsorteringslösningar samt utrymme för producenternas insamling. Planen lyfter fram att ny mark behöver reserveras för materialhantering, då nuvarande avfallsanläggning kommer att hamna för nära centrala Kiruna och på sikt behöver flyttas. Planen lyfter också frågor om att mängderna bygg- och rivningsavfall och förorenade massor kan komma att öka till följd av flytt av centrum och exploatering av nya områden.

- **Fördjupad översiktsplan för Svappavaara, 2015**
I beskrivning ingår att det finns en ÅVC och var den är belägen. I övrigt behandlas avfallshantering inte i planen.
- **Fördjupad översiktsplan för Torneträskområdet, 2014**
Det framgår att transporter av avfall från Norge till förbränningsanläggningen i Kiruna sker genom området. I övrigt behandlas avfallshandlingen inte i planen.

Under hösten 2017 har ett inriktningsbeslut tagits i TVAB:s styrelse om att behålla befintlig placering av avfallsanläggningen. Fördjupad lokaliseringsutredning för avfallsanläggningen genomfördes 2016. Denna visade att den nuvarande placeringen är mest lämplig, därav fattade TVAB:s styrelse beslut om att behålla nuvarande lokalisering. Vid flytt av centrum kommer avfallsanläggning och återvinningscentral i Kiruna att ligga närmare de tätbebyggda delarna än de gör idag. För att skydda avfallsanläggningens och återvinningscentralens placering där den finns idag är det önskvärt att i kommande planer lägga in skyddszon runt anläggningen. Nya E10 kommer också innebära en skyddsbarriär belägen mellan avfallsanläggningen och nya Kiruna centrum. Verksamheten på en avfallsanläggning kan innebära olägenhet om den kommer för nära tät bebyggelse och bostäder.

En utvecklingsplan för nya Kiruna centrum finns framtaget där källsorteringsmöjligheterna i centrum lyfts fram, se kap 5.2.

En handbok för avfallsutrymmen, baserat på Avfall Sveriges *Handbok för avfallsutrymmen* (2009), togs fram 2016 riktad till entreprenörer, planerare och fastighetsägare vid planering och införande av lösningar för avfallshantering. Handboken är överlämnad till Stadsomvandlingen som ett stöd i uppbyggnad av nya Kiruna centrum. Under 2017/2018 har en teknisk beskrivning tagits fram som riktar sig till exploitörer i nya Kiruna centrum. Renhållningen har i denna lyft fram fastighetsnära insamling som önskvärt.

TVAB lämnas kontinuerligt möjlighet att lämna synpunkter på planer och bygglov m.m från ett avfallsperspektiv. Eftersom infrastrukturen och hög servicenivå är en viktig faktor för att nå ett gott insamlingsresultat och ökad återvinning är detta samarbete fortsatt viktigt för att kunna implementera

goda avfallslösningar och möjliggöra god service och en positiv utveckling av avfallshanteringen.

6.4 Tillsyn

Vid tillsynsbesök kan möjligheten att påverka för förbättrad avfallshantering ske genom att ställa frågor om företags avfallslösning och också kunna anmärka på om avfallshanteringen är alltför bristfällig exempelvis avseende farligt avfall.

Möjligheten kan användas i den mån det är praktiskt möjligt och om misstanke föreligger om att avfallshanteringen är undermålig.